

Inhoud

Woord vooraf	9
Noten	13
Inleiding een korte intellectuele geschiedenis	15
DEEL 1. DE ‘TAAL VAN DE ETHIEK’ EN DE MONDIALE SOCIALE VERANDERING	27
1. Inleiding	29
2. Zingeving in het licht van de transformatie van de menselijke verhoudingen: het interbellum	39
2.1 Naar een wetenschappelijke wereldvisie	39
2.2 Welke crisis van welke Europese cultuur?	45
2.3 Dewey's <i>Theory of Valuation</i>	51
2.3.1 De dwalingen van het ‘ethisch emotivisme’	52
2.3.2 De puzzel van het ‘intrinsiek waardevolle’ en de verleiding van het relativisme	54
2.3.3 Een onderzoeksprogramma voor een theorie van de waardering	57
2.4 Conclusie: een eindige verzameling van zingevingen en oneindige recombinaat van semantische thema's	60
3. Pluralisme en eenheid in Apostels onderzoeksprogramma van de ethiek	63
3.1 De idee ‘moraalwetenschap’	63
3.2 Handelen, normeren en waarderen: een dynamisch proces van theorie en praktijk	65
3.3 Bestaanscondities en ethische theorieën	66

4. Over de ideologie van de levenskunst in de ‘postfordistische’ samenleving	69
4.1 De tegensprekelijke evidentie van de morele beweringen	69
4.2 De evaporatie van de maatschappelijke werkelijkheid	72
4.3 De sociaaleconomische basis van de evaporatie	73
4.4 De marginaliteit en het vraagstuk van de waardebepaling	78
4.5 De ‘zin van de wereld’ en de waarden liggen buiten de wereld?	83
4.6 Bekende bezwaren (<i>Voilà des objections bien connues</i>)	85
4.7 Betrokkenheid en distantie, kritische voorzichtigheid met hoop	87
Noten	96
DEEL 2. PROFIEL VAN EEN METHODIEK BIJ DE KRITIEK VAN HET ETHISCH BEWUSTZIJN	107
1. De relatie tussen de wijsgerige ethiek en de menswetenschappen: Abraham Edel	109
1.1 Leven en werk	109
1.2 Systematiek en geschiedenis	112
1.3 Antwoord op het ethisch relativisme	113
1.3.1 Wetenschappen en ethiek	114
1.3.2 De plaats van de waarden in de ethica	115
1.3.3 De verbreding van de inhoud van ethiek	116
1.3.4 Het vraagstuk van de methode	119
1.3.5 De relatie tussen theorie en praktijk	121
1.4 Onbepaaldheid en onderdeterminatie van norm- en waarde-uitspraken	124
1.5 Het geweten, de morele wet en de rede	130
1.6 Krijtlijnen voor een normatieve en morele redelijkheid	139
1.7 Structuur van ethische theorieën: existentiële perspectieven en zingevende concepten	147
1.8 In de inspiratie van John Dewey: het ontsluiten van het waarderingsfenomeen	151
1.9 Een conceptueel onderzoek van de theoretische ethica’s	154
1.10 Het normatieve en het morele: open dialectiek in kritisch perspectief	159
2. Zingeving en semantiek in het proces van de maatschappelijke veranderingen: Niklas Luhmann	173
2.1 Edel’s ‘conceptenfamilies’ in verband gebracht met de begripsgeschiedenis van Reinhart Koselleck	173

2.2	Niklas Luhmann's semantiekbegrip: een historisch en analytisch instrument voor het onderzoek van het proces van de 'taal van de ethiek'	174
2.3	Semantiek als cultuurhistorisch materiaal	180
2.4	Semantiek: de operatie van betekening en zingeving	186
2.5	Van zinverwerking naar de 'goed verzorgde semantiek'	190
2.5.1	Semantiek en typering (Typisierung)	191
2.5.2	Onspecifieke zin en ordentelijke zin	195
2.5.3	Parate zinverwerkingsregels en goed verzorgde semantiek	198
2.5.4	De relatie tussen de zinverwerking en de sociale differentiatie	200
2.5.5	Een vrijgemaakt maar gereduceerd persoonlijk bestaan	203
2.6	Crisis van de zingeving: <i>societas</i> en <i>universitas</i> in conflict	206
2.7	De existentiële dimensies van de semantiek: tijd, zakelijkheid en socialiteit	210
2.8	Besluit: wijsgerige ethiek, reflectiesysteem als zingeving	215
	Noten	222
	DEEL 3. UNIVERSALITEIT ALS HORIZON	235
1.	Ethiek tussen theorie en praktijk: de boodschap van Abraham Edel	237
2.	De relatie tussen <i>global ethic en common human morality</i>	249
3.	Over reële en virtuele werelden in de wijsgerige ethiek: existentiële perspectieven als onderzoeksdimensie	255
4.	Conclusie: menselijke ontmoeting en decentratie	261
	Noten	264
	EPILOOG	
	DE DRIE ETHISCHE CULTUREN IN EEN GLOBALE WERELD	267
1.	De grenzen aan de perfectie	269
2.	Voortreffelijkheid in het licht van de liefde met recht en rede	275
	Noten	291
	Index personen	293
	Index zaken	297